

יום הולדת לחיים נחמן ביאליק – י' בטבת

חיים נחמין ביאליק זכה לתואר "המשורר הקלאמי" בזכות כתיבתו. הוא הקה סופר ומשורר ותומך נלהב של הציונות.

ביאליק השפיע רבות על השפה העברית, שירתו נחשבה לחדשנית, והוא הצליח בעזרת מאמריו וספוריו להשפיע על דעותיהם של אנשים רבים בנושאים שהיו קשורים למדינה היהודית ולעתיקה.

ביאליק נולד ב-י' בטבת 1873 ונפטר ב-1934. אנו מציינים את יום הולדתו כסמל להערכה אליו, אל שיריו ואל ספוריו.

1. חפשו באנציקלופדיה או באינטרנט מידע על ביאליק, ורשמו חמש עובדות מעניינות על חייו האישיים, חמש עובדות מעניינות על עבודתו וכן את שמותיהן של חמש מיצירותיו.

2. השוו בין העובדות שמצאתם לבין אלו שמצאו עמיתכם, והוסיפו עובדות שלא רשמתם.

הִיָּה אִישׁ / אַנְדָּה עֵמִיר

הִיָּה אִישׁ יָקָר וְקָרוֹב,
הִיָּה אִישׁ גָּדוֹל וְעָנּוּ
אָהֵב לְשׁוֹחֵחַ בְּרַחוּב
עִם כָּל עוֹבֵר, עִם כָּל שָׁב.
כָּל יֶלֶד כָּאֵן הַפִּירוֹ,
קוֹמְתוֹ וּפָנָיו.
וְאִם בְּנִים לֹא הָיוּ לוֹ,
כְּלָם הָיוּ כְּבָנָיו.

משימות

1. חפשו את המילה 'ענו' במילון והעתיקו את פירושה. העתיקו את המשפט בשיר שמוכיח כי ביאליק היה כזה.
2. מה עוד אפשר ללמוד משירו הקצר של אנדה עמיר על ביאליק?
3. א. איזו מן המלים שלפניכם היא פועל?
הַפִּירוֹ, קוֹמְתוֹ, פָּנָיו, בְּנָיו. מה מייחד את הפועל?
ב. מבין שמות העצם שברשימה, איזו מילה יוצאת-דופן? מדוע?
(סרקו את השמות).
4. תנו שני פירושים למשפט "היה איש גדול וענו".

בְּגִנַּת הַיָּרֵק / חיים נחמן ביאליק

<p>וְכִרְאוֹת זֹאת הַסֵּלֶק הַתְּאֵפֶק לֹא יָכֹל וַיִּתְפֹּס עֲגֻבְנִית וַיֵּצֵא בְּמַחֹל.</p>	<p>לֹא שֶׁבֶת וְלֹא חַג כִּי אִם יוֹם קִיץ סִתָּם, וּבְגִנַּת הַיָּרֵק קוֹל שְׁשׁוֹן וּמַחֹל-עֵם.</p>
<p>וּפְתָאֵם – שִׁימוּ רֵיחַ – גַּם הַגִּזְרֵי זֶה בָּא מְכַרְכֵּר בְּכָל עֹז עִם בֵּית לְפֶת עֵבֶה.</p>	<p>הַחֲגֹב בְּעוֹגֵב, בְּחֻצוֹצְרָה הַצֵּרְצֵר, – רָגַל מִי זֶה אִפּוֹא מִמַּחֹלוֹת תִּעְצֹר?</p>
<p>וְגַם צִמָּד חֲמֹד, בְּצֵל וּבֵת-שׁוּם, הַתְּלַבְּטוּ בֵּין רִגְלִים, וּרְאוּ: לֹא גֵרְשׁוּם.</p>	<p>וּבְעֵרוּגוֹת הַגִּנָּה מִסְבִּיב לְחֻבִּית קִפְץ כְּרוּב, הַרִים שׁוֹק, קֵם לְרִקְדָּה עִם כְּרוּבִית.</p>
<p>גַּם בְּלִבוֹס הָאֲבִיוֹן – אֵל אֶתֶן פִּי לְחֵטֵא – בָּא לְרִקְדָּה, בְּמַחִילָה, הוּא עַל כָּל מְשַׁחֲתוֹ.</p>	<p>וַיֵּרָא זֹאת אֲבִיטִיחַ וְלֹא יָכֹל עוֹד עֲמֹד וּבְמִדֵּי הַפְּסִים רָץ עִם דְּלַעַת לְרִקְדָּה.</p>
<p>וַתִּרְעַשׂ הַגִּנָּה וַיִּהְיֶה בָּהּ כָּל שְׁבִיל מִמַּחֹלוֹת וּנְגִינָה וּמְמַצְהָלוֹת גִּיל</p>	<p>בֶּן-תִּירָס צָהֵב הַמַּעִיל בְּלוֹרִיתוֹ אִזּוֹ הַפְּשִׁיל וּבְחֻטְפוֹ חֲמִנִית קֵם לְכַרְכֵּר בְּגִיל.</p>
<p>רַק אִפּוֹן הַמַּסְכֵּן עֲמַד מִן הַצֵּד, עַל מַטְהוֹ נִשְׁעֵן וְלֹא נָע וְלֹא נָד.</p>	<p>וַיִּבְעֵר אִזּוֹ כְּאֵשׁ מִקְנָאָה לֵב הַצֵּנוֹן וַיִּקְפֹּץ לְפִזּוֹ עִם אַחוֹת הַמְּלַפְפוֹן.</p>
<p>”אֵיכָה אוֹכֵל לְשׁוֹשׁ אֵיכָה אוֹכֵל לְרִקְדָּה – וַיִּצְיֵי נִשְׁרוּ כְּבָר, וַתִּרְמִילֵי רִיקִים עוֹד.”</p>	

שאלות לדיון

1. האם השיר שמח או עצוב?
2. מדוע האפון אינו רוקד?
3. מה היה קורה, לו ניסה אחד הירקות למשוך את האפון לחוג הרוקדים, האם האפון היה נענה?

משימות

1. מה הזמן, המקום והאירוע המתוארים בשיר?
2. אפיינו את הירקות הרוקדים, על-פי המתואר בשיר. תוכלו להתייחס לתבחינים האלה: זוגות של זכר-נקבה, זוגות שיש ביניהם ניגודים או דמיון בצורה, בצבע, בריח, אופי השיחה שהם מנהלים וכדומה. צרו במחברת טבלה כמו זו שלפניכם, ומלאו אותה.

אפיונם של זוגות הרוקדים	התנהגות הקשורה בריקוד הרים שוק	צבעם של הירקות ירוק – ירוק	הזוגות הרוקדים כרוב – כרובית
-------------------------	--------------------------------	----------------------------	------------------------------

3. לחוגגים מצטרף זוג שונה מציבור הרוקדים.
 - א. מי הוא הזוג?
 - ב. מדוע הם שונים?
 - ג. מהי תגובת הזוגות האחרים אליהם?
4. אחרונים מצטרפים תפוח-האדמה ובני-משפחתו.
 - א. העתיקו מהשיר את אפיונו של תפוח האדמה.

ב. בשל היותו זול שימש בעבר תפוח-האדמה מאכל לעניים והפך לסמל של עוני. האם לדעתכם עובדה זו השפיעה על בחירתנו של ביאליק לכתוב על ירק זה?

5. א. מי עומד בניגוד לכל החוגגים ואינו מצטרף לחגיגה? מדוע?
ב. מה דעתכם על התנהגות זו?

6. על מי מוטלת האחריות להשתתף?

7. הצבעים הקשורים בתיאור הירקות הם צבעים "בוערים": אדום (עגבנייה); צהוב (תירס); כתום (גזר, דלעת), והכול על הרקע הירוק המשותף לכולם. הצבעים תורמים ליצירת הרושם של שמחת חיים ועליצות. המחישו בציור את המצב של האפון המסכן על רקע שמחת הירקות הרוקדים.

8. לאורך השיר יש שימוש רב בהאנשה. העתיקו כמה דוגמות.

9. לכל אחת מהמילים שלפניכם מצאו בשיר מילה שמשמעותה דומה.

תפוח אדמה	שמחה	לרקד	עני	לשמוח
פרחי	ירעש מאוד	רקודים	מקלו	

